

20.3.2026

LAP/678/2026

Mondo Minerals B.V. Branch Finland
PL 603
87101 Kajaani

Tarkkailuohjelman hyväksyminen, päivitetty Uutelan kaivoksen kalataloudellinen tarkkailusuunnitelma 26.9.2025

Asia

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 13.4.2022 antanut Mondo Minerals B.V. Branch Finlandille (aiemmin Elementis Minerals B.V. Branch Finland) ympäristöluvan, jossa on määrätty, että Mondo Mineralsin on esitettävä tarkkailusuunnitelma Kainuun ELY-keskuksen ympäristönsuojeluviranomaisen ja Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen hyväksyttäväksi ennen toimintojen ulottamista kaivospiirin laajennusosalle ja uuden vesienkäyttelyjärjestelmän käyttöönottoa. Kainuun ja Lapin ELY-keskukset ovat hyväksyneet 24.3.2023 Uutelan tarkkailuohjelman, mutta kaivostoiminnan laajentumisen vuoksi tarkkailuohjelmaa päivitetään vastaamaan laajennettua toimintaa.

Hakija

Mondo Minerals B.V. Branch Finland

Asian vireille tulo

Mondo Minerals on toimittanut 26.9.2025 Kainuun ja Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille päivitetyn esityksen tarkkailuohjelmaksi.

Tarkkailua koskevat luvat

Tarkkailuvelvollisuus perustuu Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston 28.3.2006 antamaan ympäristö- ja vesitalouslupaun nro 24/06/2 sekä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 13.4.2022 antamaan ympäristö- ja vesitalouslupaun nro 53/2022, Dnro PSAVI/9947/2019.

Lapin elinvoimakeskuksen toimivalta

Lapin elinvoimakeskuksen kalatalousviranomainen hyväksyy tarkkailuohjelman kalataloustarkkailun osalta.

Tarkkailusuunnitelma

Esitetty tarkkailusuunnitelma sisältää 24.3.2023 hyväksytyyn tarkkailuohjelmaan täydennettynä pöylaskeuman, melun ja tärinän tarkkailun sekä siinä on esitetty uusia vedenlaadun tarkkailupisteitä. Kalataloudellisen tarkkailun osalta esitys sisältää kalatalousviranomaisen aiemman tarkkailusuunnitelman hyväksymisen yhteydessä määräämään esityksen Myllypuron kalastoselvityksestä.

20.3.2026

LAP/678/2026

Asian käsittely

Kainuun ELY – keskus ja Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaiset ovat pyytäneet lausunnot Geologian tutkimuskeskuksesta, Jormaskylän Korholanmäen osakaskunnalta, Luonnonvarakeskuksesta, Metsähallituksesta, Ruokavirastolta, Sotkamon kalastusalueelta, Sotkamon kunnan Kainuun ympäristöterveyspalveluilta, Sotkamon kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta, Säteilyturvakeskuksesta sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta. Kainuun ja Lapin ELY-keskukset ovat hallintolain 34.1 §:n mukaisesti pyytäneet yhtiöltä vastineen annettuihin lausuntoihin.

Hakijan tarkkailusuunnitelmaesitys ja kuulutus esityksen vireilläolosta on ollut yleisesti nähtävillä 3.10.- 10.11.2025 välisenä aikana ELY-keskuksen verkkosivuilla osoitteessa ely-keskus.fi/Kuulutukset. Kuulutus on julkaistu myös Sotkamon kunnan verkkosivuilla. Ilmoitus kuulutuksesta on julkaistu Kainuun Sanomissa ja Sotkamo-lehdessä 3.10.2025.

Toiminnanharjoittajan esittämästä tarkkailusuunnitelmasta annettiin neljä lausuntoa.

Geologisen tutkimuskeskuksen lausunto

GTK toteaa lausunnossaan, että tarkkailuohjelmaehdotus on kattava ja riittävä. Lausunnossa todetaan, että uusien vesienkäsittely- ja varastoaltaisiin liittyvä tarkkailu tulisi esittää tarkemmin suunnitelmassa. Lisäksi UuPurku-päästötarkkailupisteen esittäminen selkeästi pintavesitarkkailupisteiden yhteydessä tekisi muutokset helpommin hahmotettaviksi. GTK suosittelee Kohisevanpuron seurannan jatkamista jonkin aikaa purkupisteen muutoksen jälkeen, jotta puron tilan muutokset voidaan dokumentoida ja arvioida vaikutuksia myös Mustinjoen tilaan. Myllypuron tarkkailuun tulisi lisätä tarkkailupiste purkupisteen yläpuolelle tai perustella tarkkailupisteen puuttuminen. Lisäksi GTK suosittelee Myllypuron piilevä- ja pohjaeläintarkkailussa tehtäväksi perustilaselvityksen, mikäli sitä ei ole tehty aiemmin. Tämä mahdollistaa puron alkuperäisen tilan arvioinnin ennen laajennuksen vaikutuksia.

Jormaskylän Korholanmäen Osakaskunnan lausunto

Osakaskunta vastustaa kaivosvesien johtamista Myllypuroon. Osakaskunta katsoo, että ehdotetuilla päästörajoilla myöskään Kohisevanpuroon ei tulisi johtaa kaivosvesiä. Lausunnossa todetaan, ettei puhdistetut vedet saa sisältää haitallisissa määrin raskasmetalleja tai muita ympäristölle haitallisia aineita kuten ksantaattia. Purkuvesien sulfaattipitoisuus tulee olla turvallinen. Osakaskunta vaatii riittävää, asianmukaista ja parhaisiin käytänteisiin sekä tekniikoihin perustuvaa vesienpuhdistamista kaivosalueella. Lausunnossa huomautetaan, että tarkkailuohjelmaehdotuksessa on riittämättömästi kuvattu pölyriskien hallinta lähialueen asukkaille, vapaa-ajan asukkaille sekä vesistöjen käyttäjille ja pölytarkkailussa puuttuvat XRD ja SEM-EDS -analytiikat ISO 19466/ISO22262 mukaisesti. Yleisesti Osakaskunta katsoo tarkkailuohjelman luparajojen olevan liian heikot turvaamaan herkkien vesistöjen tila ja antavat toiminnanharjoittajalle mahdollisuuden toimintaan, joka riskeeraa lähipurojen, -jokien ja järvien tilan. Osakaskunta vaatii prosessin uusimista alusta päivitettyjen tietojen avulla yksityiskohtaisesti. Lausunnossa todetaan, että mikäli jätevesiä lasketaan vesistöön, on vesistökorvaus määriteltävä haitan ja toiminnanharjoittajan saaman taloudellisen edun mukaiseksi. Lisäksi vesistön mittausraportointi tulee toteuttaa julkisesti, mikäli jätevesiä lasketaan vesistöön. Raportointi tulisi aloittaa välittömästi.

20.3.2026

LAP/678/2026

Sotkamon kunta, Kainuun ympäristöterveyspalveluiden lausunto

Terveysturvaviranomainen toteaa lausunnossaan, että pohjavesitarkkailu tehtäisiin tiheämmällä näytteenottovälillä, kuin tarkkailuohjelmaesityksessä esitetty kerran vuodessa, ainakin ensimmäisille kaivoksen laajennusta seuraaville vuosille, jotta saataisiin kattavampaa tietoa vuodenaikaisvaihtelun ja louhoksen kuivanapidon vaikutuksista pohjaveden laatuun ja pinnankorkeuteen. Terveysturvaviranomainen esittää melumittausten laajentamista Viilomäelle. Viilomäki sijaitsee kauempana kuin seurantaohjelmaan kuuluva mittauspiste (Vesala), mutta Viilomäki on karttatarkastelun perusteella noin 30 m korkeammalla, joten kasvillisuuden ja maaston melua vaimentava vaikutus voi sen kohdalla olla vähäisempi.

Säteilyturvakeskuksen lausunto

Säteilyturvakeskus toteaa lausuntonaan, että STUK:in näkökulmasta tarkkailuohjelmaesitys on riittävä. Mondo Minerals on tehnyt aiemmin säteilylain mukaisen selvityksen luonnonsäteilyaltistuksesta Uutelan kaivoksella (STUKin diaarinumero 19/6504/2020). Selvityksessä oli osoitettu, että luonnon radioaktiivisten aineiden pitoisuudet Uutelan kaivoksella ovat pienempiä kuin säteilylainsäädännössä asetetut vapauttamisrajat. Selvityksen käsittelyn yhteydessä STUK suosittelee uraanin tarkkailua vesistä mustaliuskesivukivien vuoksi. Tarkkailuohjelmaesityksen mukaisella tarkkailulla voidaan havaita mahdolliset muutokset vesien uraanipitoisuuksissa Uutelan kaivoksen laajennuksen edetessä.

Toiminnanharjoittajan vastineHakijan vastine Geologian tutkimuskeskukselle

Mondo Minerals toteaa vastineessaan, että pitää kaivosalueen sisäisten vesien tarkkailua riittävänä. Vastineessa on ehdotettu lisättäväksi Myllypuron yläosaan piste My0, joka kuvaa vedenlaatua ennen juoksutusvettä. Lisäksi tehostettuun tarkkailtuun ehdotetaan lisättäväksi mittauspiste, joka edustaa luonnontilaisen virtaveden kadmiumin ja nikkelin taustapitoisuuksia, Vuoripuroon. Kohisevanpuron tarkkailua on tarkoitus jatkaa purkureitin muuttumisen jälkeen kevennetysti pisteellä Koh1b siten, että näytteitä otetaan 2 kertaa vuodessa kahden vuoden ajan. Mondo Minerals toteaa vastineessaan, että Myllypurossa ei ole tehty aiemmin piilevä- tai pohjäläintarkkailua.

Hakijan vastine Jormaskylän Korholanmäen osakaskunnalle

Mondo Mineralsin toteaa, että osakaskunnan lausunnossaan mainitsemista standardeista ISO22262 koskee asbestin pitoisuuksien määrittämistä teollisuusmineraaleista ja ISO14966 koskee ilman epäorgaanisten kuitujen määrittämistä (mm. asbestikuidut). Vastineessaan yhtiö kuvailee tekemiään ilmanlaadunmittauksia. Päästöjen raja-arvoista yhtiö toteaa, että raja-arvot on määritetty ympäristölupapäätöksessä. Mondo Minerals huomauttaa, että veloitetarkkailun vuosiraportit ovat jo julkisesti saatavilla osoitteessa <https://www.mondominerals.com/fi/kestaevae-kehitys/ymperiaeristoe/>.

Hakijan vastine Sotkamon kunnan Kainuun ympäristöterveyspalveluille

Mondo Minerals pitää pohjavesinäytteiden ottoa neljä kertaa vuodessa riittävänä. Melumittaukset on tehty vuonna 2025 kaivoksen lähiympäristössä ja lähimmän

20.3.2026

LAP/678/2026

asuinkiinteistön pihapiirissä ja alittavat ympäristöluvan asettamat raja-arvot selkeästi. Kaivokselta kantautuva äänitaso on todettu suhteellisen matalaksi ja vaihtelevasti erottuvaksi. Vaikka Kainuun ympäristöterveyspalvelujen ehdottama kiinteistö sijoittuu hieman korkeammalle kuin nykyinen mittauspiste, Mondo Minerals ei katso tarpeelliseksi lisätä kiinteistöä melutarkkailuun koska pitää epätodennäköisenä Uutelasta aiheuttavan siellä raja-arvojen ylityksiä.

Hakijan vastine Säteilyturvakeskukselle

Mondo Minerals toteaa vastineenaan, että uraanin määrittäminen tehdään kerran kolmessa vuodessa vesistöön johdettavista vesistä (Uurum/UuPurku) ja pohjavesistä. Sedimenteistä uraanin määrittäminen tehdään kolmen vuoden välein. Lisäksi uraanipitoisuus määritetään kerran vuodessa Mustinjokesta, pisteeltä Musj2.

Elinvoimakeskuksen ratkaisu

Lapin elinvoimakeskuksen kalatalousviranomaisen hyväksyy esitetyn Mondo Minerals B.V. Branch Finlandin 26.9.2025 toimittaman kalataloudellisen tarkkailusuunnitelman tarkkailuohjelmaksi seuraavin muutoksin, tarkennuksin ja täydennyksin:

1. Myllypuron kalaston tilaa selvitetään sähkökoekalastamalla vuonna 2026 ja tarkkailuvelvollinen toimittaa selvityksen valmistuttua Lapin elinvoimakeskuksen kalatalousviranomaiselle esityksen jatkotarkkailun tarpeesta. Koekalastustulokset kirjataan valtakunnalliseen koekalastusrekisteriin selvitysvuoden loppuun mennessä. Mahdolliset Myllypuron näytekalajoista tehtävät metallimääritykset ja tulosten tallentaminen KERTY-rekisteriin tehdään tarkkailusuunnitelmaesityksessä kuvatulla tavalla.
2. Koekalastukset toteutetaan noudattaen ohjeistusta standardinmukaisesti koekalastuksiin (Olin 2014).
3. Vaikutustarkkailujen tulokset ja vuosiyhteenvedot toimitetaan Lapin elinvoimakeskuksen kirjaamoon.
4. Tarkkailuohjelma tulee päivittää huomioiden Lupa- ja valvontaviraston 18.2.2026 hyväksymispäätöksessä annetut täydentävät määräykset, muutokset ja tarkennukset sekä tässä päätöksessä mainittu kalataloudellista tarkkailua koskevat täydentävät määräykset, muutokset ja tarkennukset. Päivitetty tarkkailuohjelma tulee toimittaa Lupa- ja valvontavirastolle sekä Lapin elinvoimakeskukselle kahden kuukauden kuluessa molempien virastojen annettua päätöksensä.

Ratkaisun perustelut

Muutokset ja lisäykset on tarpeen korjata ja päivittää tarkkailuohjelmaan, jotta toiminnan tarkkailuvelvollisuuden laajuus, tiheys, käytettävät menetelmät ja tutkittavat parametrit ilmenevät selkeästi yhdestä asiakirjasta ja tieto on mahdollisimman helposti saatavilla.

Esitetyllä tarkkailusuunnitelmalla ja tässä päätöksessä annetuilla täydentävillä määräyksillä saadaan ennalta arvioiden riittävät tiedot toiminnan kalataloudellisista vaikutuksista.

Lapin elinvoimakeskus on ottanut huomioon lausunnoissa esitetyt vaatimukset soveltuviin osiin.

20.3.2026

LAP/678/2026

Tarkkailuohjelman voimassaolo ja muuttaminen

Lapin elinvoimakeskuksen päätöksen mukainen tarkkailuohjelma korvaa aiemman 24.3.2023 hyväksytyn tarkkailuohjelman.

Tarkkailupäätöstä voidaan muuttaa viranomaisen omasta aloitteesta tai luvanhaltijan, Lupa- ja valvontaviraston, vesitaloustehtäviä tai kalataloustehtäviä hoitavan elinvoimakeskuksen, yleistä etua valvovan viranomaisen, kunnan tai haittaa kärsivän asianomaisen taikka sellaisen rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön vaatimuksesta, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät.

Päätöksen täytäntöönpano

Tätä päätöstä tulee noudattaa muutoksenhausta huolimatta ympäristösuojelulain 200 §:n ja vesilain 15 luvun 9 §:n perusteella.

Sovelletut oikeusohjeet

Vesilaki (587/2011) 3 luku 12 §, 11 luku 22 §

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 64 §, 96 §

Hallintolaki (434/2003) 34 §

Valtion maksuperustelaki (150/1992)

Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2025 (794/2024)

Käsittelymaksu

560 euroa (8 h x 70 €/h)

Maksu määräytyy valtion maksuperustelain (150/1992) ja sen perusteella annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2024) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2025. Asia on tullut vireille vuonna 2025.

Päätökseen liittyvän asian käsittelystä perittävä maksu määräytyy tuntiveloitushinnan perusteella (70 €/h). Tarkkailuohjelman käsittelyyn on kulunut 8 tuntia.

Lasku lähetetään erikseen myöhemmin Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta.

Päätöksestä tiedottaminen

Päätös toimitetaan seuraaville tahoille:

20.3.2026

LAP/678/2026

Hakija, Mondo Minerals B.V. Branch Finland

Sotkamon kunnan ilmoitustaulun hoitaja

Sotkamon kunta, ympäristönsuojeluviranomainen

Kainuun ympäristöterveyspalvelut

Lupa- ja valvontavirasto, lupaviranomainen

Lausuntojen antajat

Elinvoimakeskus tiedottaa päätöksen antamisesta julkaisemalla kuulutuksen ja päätöksen verkkosivuillaan (www.elinvoimakeskus.fi > Ajankohtaista > Kuulutukset ja ilmoitukset > Lapin elinvoimakeskus).

Tieto päätöksen antamisesta julkaistaan Sotkamon kunnan verkkosivuilla.

Päätös ja kuulutus pidetään nähtävillä muutoksenhakuajan loppuun saakka.

Muutoksenhaku

Päätökseen saa hakea oikaisua Lupa- ja valvontavirastolta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus liitteineen on toimitettava Lupa- ja valvontaviraston kirjaamoon (kirjaamo@lvv.fi). Tarkemmat ohjeet muutoksenhausta ovat päätöksen liitteenä olevassa oikaisuvaatimusosoituksessa. Asian käsittelystä perittävään maksuun haetaan muutosta samassa järjestyksessä kuin pääasiasta.

Lisätietoja

Tästä päätöksestä voi pyytää lisätietoja:
Atte Juutinen
atte.juutinen@elinvoimakeskus.fi
+358 295 037 002

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on hyväksytty/allekirjoitettu viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt kalastusbiologi Atte Juutinen ja ratkaissut johtava kalatalousasiantuntija Heikki Laitala.

Liitteet

Oikaisuvaatimusohje

Tämä asiakirja LAP/678/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAP/678/2026 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Juutinen Atte 20.03.2026 13:28

Ratkaisija Laitala Heikki 20.03.2026 13:37